

ПРОБЛЕМИ ПУБЛІЧНИХ ПРОСТОРІВ СУЧАСНИХ УКРАЇНСЬКИХ МІСТ.

Проаналізовані та класифіковані сучасні проблеми формування публічних просторів в Україні. Визначено вплив економічних та соціальних факторів на архітектурне формування громадських просторів.

Ключові слова: публічний простір, культурна ідентичність, дизайн як засіб організації публічних просторів.

Постановка проблеми.

Кожний населений пункт складається з системи публічних просторів, які включають у себе вулиці, площі, парки, двори тощо. Саме якість архітектурного середовища цих об'єктів визначає якість життя його мешканців. Проблеми публічних просторів системні та мають архітектурний, економічний, соціальний характер. Концентрація лише на архітектурному аспекті призводить до неповного аналізу громадських просторів.

У даній статті порушуються проблеми архітектури публічних просторів в Україні. Визначення проблематики є основою для вирішення, подолання негативних наслідків в процесі розвитку міст та покращення якості архітектурного середовища публічних просторів. Детальний аналіз проблем сприяє цілеспрямованій роботі над їх вирішенням.

Зв'язок із науковими чи практичними завданнями.

З появою необхідності розроблення та оновлення генеральних планів міст, детальних планів територій, стратегій розвитку міст з'явилася нагальна потреба в розширенні теоретичної бази для сучасного проектування публічних просторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Існує достатня кількість досліджень та публікацій, які освітлюють проблематику формування публічного простору.

Українські дослідники, що розглядали проблематику міського простору: естетичні проблеми – О.П. Олійник; культурні, історичні – С.Т. Дяк, Т.М. Габрель, О.В. Рибчинський, соціальні – І. Тимченко, В. Тиминський, архітектурні – О.Ю. Лисенко, О.Б. Черкес, транспортні – В.А. Щурова.

Серед зарубіжних джерел варто відзначити роботи, які аналізують публічні простори, їх регіональну проблематику: бразильського архітектора, урбаніста Жайме Лернера, датського урбаніста Яна Гейла, англійського історика та урбаніста Лео Холліса, соціолога Річарда Сеннета, антрополога та психолога Сети М. Лоу. Роботи присвячені архітектурному проектуванню міського середовища – В.Т. Шимко, Б. Шульц, М. Кармона, К. Лінч, С.А. Хасієва, Л.В. Анісімова, Є. Беляєва, Є.Є. Нітієвська, В.Ф. Рунге, В.О. Філін, Н.І. Щепетков.

Мета статті.

Проаналізувати та узагальнити та класифікувати архітектурні проблеми публічних просторів.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Проблеми публічних просторів України мають комплексний характер і взаємопов'язані між собою. У міському середовищі такі об'єкти представлені у вигляді площ, міських вулиць, парків, скверів, набережних, дворів житлових та громадських будівель тощо.

Центральною фігурою публічного простору є людина – користувач. У такому випадку основним критерієм оцінки якості середовища є визначення ставлення людини до простору. Архітектура громадських просторів створює умови перебування людини, які пов'язані з важливим поняттям комфорту. Комфорт – це найзручніші побутові умови, сукупність побутових вигод; вигоди, затишок [1, 255]. Комфортність публічного простору у цьому випадку – сукупність побутових умов, що мають певну спроектовану архітектором планувальну структуру, яку психологічно та фізично сприймає людина в контакті з архітектурним середовищем публічного простору. Саме на основі поняття «комфорт» людина-користувач формує своє враження про місце, що або сприятиме його активному використанню, або зробить його непривабливим з точки зору перебування для населення. Через це варто зрозуміти важливість якості публічного простору для міста та важливість проблем, які виникають при його проектуванні та користуванні.

Важливим компонентом публічних просторів є комунікації:

людина – людина

людина – простір (матеріальне середовище)

Проблеми публічних просторів можна розділити на такі групи:

Проблема безпеки. Сюди входять такі аспекти: транспортна безпека, благоустрій (освітлення, безпечне покриття, зручність), кримінальна ситуація (людна територія під спостереженням правоохоронців).

В Україні умовно безпечними можна назвати центральні вулиці міста, які мають прийнятне освітлення, належний нагляд з боку правоохоронців та перехожих, але зміщення у середину кварталів вже є часом небезпечним через

відсутність зазначених вище пунктів, що призводить до появи злочинності. У житлових масивах, що склались в період 60-х – 80-х роках та мають щільну багатоквартирну забудову, простежується така ситуація, що мешканці одного багатоквартирного будинку не знають один одного. Дане середовище переважно складається з великої кількості незнайомих, які можуть представляти психологічну та фізичну небезпеку один одному. Публічний простір є агресивним середовищем.

Зупинки, тротуари, переходи, жвавий транспортний рух, який часто недостатньо врегульований та потребує оновлення для задоволення сучасних потреб міста ставлять для сучасного містянина небезпеку, яка перешкоджає користуванню публічним простором. За даними департаменту ДАІ МВС України за період 01.01.2015 – 31.12.2015 кількість постраждалих у ДТП пішоходів та велосипедистів 10466 чол.

Проблема доступності для усіх соціальних груп. Всеукраїнське публічне об'єднання Національна Асамблея України зазначає, що до маломобільних груп населення відносяться: особи з інвалідністю, тимчасовим порушенням здоров'я, вагітні жінки, особи похилого віку, батьки з дитячими колясками, діти, а це приблизно 49 % від загальної кількості населення України.

На даному етапі місто представляється для багатьох з цих соціальних груп як агресивне середовище, яке не допускає до більшості об'єктів міського простору значну кількість населення міст. За даними Державної служби з питань інвалідів та ветеранів, яка проаналізувала рівень доступності публічних державних закладів у 2013 році, лише 54% будівель мають елементи безбар'єрної архітектури. На жаль, відстежити офіційні цифри, які б могли розкрити доступність міста неможливо, адже у більшості випадків державні програми залишаються лише на папері і у реальне життя не втілюються.

Проблема екології. Зменшення зеленого фонду через забудову та збільшення вартості земельних ділянок призводить до того, що у великих українських містах зелені насадження зникають, а особливо у центральних частинах міста. У цей же час зростає забруднення від автомагістралей.

Дуже частим є випадки, коли людина стає відрізаною від природних елементів, які входять у міську структуру через нераціональне міське планування, забруднення та занепад територій.

Проблема транспорту. Транспорт є одним з важливішим показником якості міста. Зручні транспортні магістралі, які є безпечними для пішохода, велосипедиста та водія вкрай виняткове явище для українських міст. Захоплення публічних просторів автомобілем, відсутність гнучкої системи паркування та заохочення користування публічним транспортом призводить до складної транспортної ситуації.

Комерціалізація та приватизація простору. Звичайно, що комерція є невід'ємно складовою міста та інструментом розвитку, але зараз людина-користувач втрачає свій публічний простір через заповнення торговельними об'єктами, які окрім цього руйнують атмосферу місця, історичний та культурний контекст.

Проблема комерціалізації простору є глобальною для всього світу, пов'язане з перетворення на суспільство споживання, що у свою чергу вимагає більше торговельних майданчиків. Американський антрополог Сета М.Лоу у своєму дослідженні міської площі зазначає, що у США публічні простори також активно деградують і це викликає серйозне занепокоєння: демократичні майданчики перетворюються на центри торгівлі та споживання. Реакція людей на зникнення доступних просторів виявилась настільки потужною, що в значних містах з'явилися сурогатні двійники маленьких американських містечок з ратушею та головною площею.[2,57]

Річард Сеннет зазначає, що концентрація на приватному житті призводить до того, що людина починає відчувати себе незалежною від соціуму та оточуючого середовища. Мало хто міг би стверджувати, що їх психіка має спонтанну природу та не залежить від соціальних умов та впливу середовища. Одержимість особистісними факторами за рахунок більш безособових соціальних відносин подібна фільтру, знебарвлюючого наше раціональне розуміння суспільства, це психологічне бачення також перешкоджає розвитку таких основних чеснот особистості як наприклад повага до приватності інших. [3,10]

Проблема просторового формування та розвитку публічних просторів в Україні. У будь-якому місті можна помітити, що найбільше уваги приділяється саме ревіталізації та благоустрою центральної частини міста. Дуже помітна ситуація, коли чим далі від центру, тим більш занедбаними є публічні простори. Хоча зараз у більшості міст населення концентрується на периферії в районах багатоповерхової забудови.

Проблема залучення громади до процесу творення публічних просторів. Слід зазначити, що у більшості розвинутих країн світу механізм залучення громади до творення просторів міста є невід'ємною частиною проектування. Адже вже доведено, що таким чином людина, яка бере участь у цьому процесі, буде сприймати себе приналежною до цього міста. Вправна робота між користувачем та проектувальником лише покращить кінцевий результат. В Україні є процедура публічних слухань, яка не є ідеальною. Більшість населення взагалі не знає про своє право на місто та не бачить свою роль у процесі проектування.

Проблема використання та реконструкції публічних просторів в історичній частині міст. В країні спостерігається занепад багатьох архітектурних ансамблів та будівель через недбалу реконструкцію, забудову сучасними будівлями з використанням «псевдо стилів», агресивною рекламою.

Також важливою є транспортна проблема таких зон міста, адже сучасні транспортні потоки вимагають більше простору.

Втрата культурної ідентичності. У новому будівництві не продовжуються місцеві архітектурні традиції та сучасне осмислення архітектури. Таким чином публічні простори, які формуються такими будівлями мають штучний характер, який не має зв'язків із реальною сучасною архітектурою.

Лео Холліс зазначає, що місто – це зібрання складних просторів, а не раціональних елементів. Знищення або зміна міських просторів, які за довгий час набувають визнання громади і активного використання задля нових потреб – це велика помилка та втрата для міста.[4,35]

Проблема постсоціалістичних просторів. За радянських часів архітектура була підпорядкована тогочасним політичним ідеям. Але на сучасному етапі вони вже неактуальні. При цьому жвавий темп зростання міст за часів СРСР залишив нам у спадок великі території, які зараз занепадають та потребують детального аналізу та переосмислення.

Проблема дизайну. Об'єкти дизайну мають бути естетичними, сучасними, мати ергономічний дизайн, який поєднує у собі техніко-функціональні якості матеріального оснащення простору та їх взаємодія з психологічним станом людини-користувача. Антропометричні параметри людини мають бути взяті за основу для проектування усіх елементів середовища публічних просторів.

Таким чином, в результаті аналізу були визначені основні групи проблем публічних просторів:

1. Проблема безпеки.
2. Проблема доступності для усіх соціальних груп.
3. Проблема екології.
4. Проблема транспорту.
5. Комерціалізація та приватизація простору.
6. Проблема просторового формування та розвитку.
7. Проблема залучення громади .
8. Проблема використання та реконструкції публічних просторів в історичній частині міст.
9. Втрата культурної ідентичності.
10. Проблема постсоціалістичних просторів.
11. Проблема дизайну.

Література

1. Словник української мови: в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства; за ред. І.К. Білодіда. – Київ: Наукова думка, 1970 — Т. 4. —255 с.
2. Лоу С.М. Пласа: політика публічного простору та культури / С.М. Лоу. – Москва: Strelka Press, 2016. – 352 с.
3. Сеннет Р. Падение публичного человека. / Р. Сеннет. – Москва: "Логос", 2002. – 424 с.
4. Холлис Л. Города вам на пользу: Гений мегаполиса / Л. Холлис. – Москва: Strelka Press, 2015. – 432 с.

Аннотация

В статье проанализированы и классифицированы современные проблемы формирования публичных пространств в Украине. Определено влияние экономических и социальных факторов на архитектурное формирование общественных пространств.

Ключевые слова: публичное пространство, культурная идентичность, дизайн как средство организации публичных пространств.

Abstract

The modern problems of the formation of the public space in Ukraine were analyzed and classified. The influence of economic and social factors on the architectural formation of public space was determined